SPORT FEDERATSIYALARI VA ASSOTSIATSIYALARI BOSHQARUV FAOLIYATI OPTIMIZATSIYASI

Умед Фармонкулович Раджабов
Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия
ва спорт университети Мустақил татқиқотчиси
https://doi.org/10.5281/zenodo.14191410

Jadallik bilan rivojlanayotgan bugungi kunda muvaffakiyatga erishishning asosiy tamoyili va (yoki) sharti - bu prestijga (obrutalablikka) ega bo‘lishlik sanaladi. Aynan shu sifatni sport soxasi muammolarini barataraf etish orkali namoyon etish mumkinmi? Deyarli ko‘pchilik sport va karerani bir-biriga "nomuvofik" tushunchalar sifatida karashadi. Aynan ana shunday zamonaviy sport menejmenti uchun juda katta anglashilmovchilikdir. Zamonaviy sport menejmenti muammolari shunchalik murakkab va kizikarliki, muvaffakiyatli kareraga intiluvchan sportchi va (yoki) shaxs o‘zini tan olinishi, jumladan, yukori darajadagi mavqega va xattoki moddiy ragbatlanishlar uchun qator imkoniyatlarni taqdim eta oladi hamda bir vaqtda sevimli ishi bilan mashg‘ul ham bo‘ladi.

Psixologiya, menejment fani sohalarida olimlar tomonidan kareraning sport ta’limi tizimiga xos bir necha ko‘rinishlarini ajratilganligini guvohi bo‘lish mumkin.

1-darajali karera - boshqaruvchi (masalan, sport maktabi direktoridan vazirgacha);

2-darajali karera - tadqiqotchi (masalan, muayyan ilm-fan namoyondasidan tortib, sport faoliyati (faoliyat turlari) yondashuvi egasigacha);

3-darajali karera - trener-o‘qituvchi va (yoki) uslubiyatchi (masalan, turli bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyali BO‘SM, IBO‘SM, OZIBO‘SM, OMSM, OSMM, ROSMM, XSHM, CHM xamda OZKlardagi o‘quvchi-sportchilarga tahsil bera oluvchi);

4-darajali karera - tadbirkor (masalan, sport ta’limi va (yoki) sport faoliyati xizmatlari, musobaqalar hamda ommaviy sport tadbirlarini tashkil etish buyicha talablarni yaratuvchi).

YUqorida keltirilgan testga javob berish orkali, har bir o‘quvchi sport sohasida o‘zi uchun qiziqarli bo‘lgan qaysi darajadagi karera sohib(a)si ekanligini aniqlash mumkin bo‘ladi.

Yuriknomaga muvofik, agar siz biror-bir qatorda 3 balldan ortiq ballni to‘play olmasangiz, sport sohasi siz uchun kizikarli bo‘lmagan soha sanaladi. Lekin, shunday bo‘lishiga qaramay, tanlangan sport turida muvaffakiyatga erishishni istagan har bir sportchi zamonaviy sport tizimi rivojlanishi an’analarini chuqur bilishi zarur. Fikrimizcha, ana shu nuqtai nazardan yondashganda mazkur maqolani tanlangan sport turi sohasida faoliyat ko‘rsatayotgan sportchi va (yoki) menejer oxirigacha o‘qishga xarakat kilishi kerak. Agar siz bir yoki bir necha karera turidan 4,5 ball to‘plagan bo‘lsangiz, demak sport sohasi sizni qiziqtiradi. Bunda siz qaysi karera turini tanlashingizni g‘ali aniklab olmagandirsiz. Quyidagi materialni o‘qib, qiziqishlaringizni aniqlashga yordam beruvchi vazifalarni bajarishga harakat qilib ko‘ring.

Agar siz biror-bir qatorda 6 ball to‘plagan bo‘lsangiz, demak siz jismoniy tarbiya va sport sohasi muammolari bilan faol ravishda qiziqasiz.

Dissertatsiyada nafakat turli kareralar muxokama kilingan, balki sport soxasidagi tanlangan sport faoliyatiga doir Internet materiallariga tayangan holda qo‘shimcha ma’lumotlar xam keltirilgan. SHu jihatdan siz sport sohasi muammolariga bo‘lgan qiziqishlaringiz qay darajada chuqurligini yana bir bor tekshirib ko‘ring.

Sport menejeri karerasi jamiyatda keng ko‘lamda rivojlanayotgan karera turlaridan biri sanaladi. O‘zbekiston Respublikasida ham oxirgi 4 yilda sport menejerlarini tayyorlash yo‘lga qo‘yildi. Bu borada xorij tajribasida maxsus markazlar allaqachon o‘z faoliyatini yo‘lga qo‘ygan. YAxshi boshqaruvchi (menejer) bo‘lish uchun harakatni eng "quyidan" (masalan, xox u sport maktabi yoki xox maktab terma jamoasi bo‘lsin) boshlash juda muximdir. Boshka soxalardagi boshkaruvdan farkli o‘larok (masalan, davlat fuqarolik xizmati, davlat xizmati, korxona va tashkilotlar boshqaruvi) sport menejmenti bir vaqtning o‘zida turli boshqaruv usullarini talab qilishi bilan ajralib turadi. Quyida keltirilayotgan vaziyatlarning eng makbul echimini topishga harakat qilib ko‘ring.

Sport tizimiga daxldor karera turini aniqlash (savollarga "ha" yoki "yo‘q" deb javob bering va ular bir qatordagi "ha" javoblar sonini sanab chiqing. Har bir "ha" javob uchun 1 ball). Mening tajribam bor (qo‘limdan keladi). Menga yokadi. Men o‘rganishni xohlayman Jami - jismoniy tarbiya - karorlar kabul - sport faoliyati va sport soxasi kilish, musobaka jarayoni (ukuv-bilan boglik nizomiga uzgarishlar mashguloti, ukuv-normativ-xukukiy kiritish, yigini, xujjatlarni isloxotlarda musobaka)ni = YG" urganish; ishtirok etish ; boshkarish va N 03 U - sport maktabi - tanlangan sport uning sifatini r (YA (BUSM, IBUSM, turiga doir kasbiy nazorat kilish; NN V ROSMM, OZK va muammolar yuzasidan - tanlangan sport o I boshkalar)dagi ommaviy sport karorlar kilishda kabul turi nazariyasi va uslubiyati asosida tadbirlari va (yoki) xamkasblarga yordam yangi sport musobakalarni berish ta’limi tashkil etish dasturlarini kunlarida ishtirok ishlab chikish

etish (turnirlar, chempionatlarda) - sport faoliyati - musobaka oldi, - sport taxlilini (faoliyat turlari) musobaka, kuchaytirish uchun bilan boglik musobakadan keyingi turli (tibbiyot, muammolarni kiyin vaziyatlar fiziologiya, s L- urganish; mushoxadasi uchun psixologiya, O - tanlangan sport makbul usulni pedagogika) = turi nazariyasi va topish; soxa(si) (YA T uslubiyati bilan - sportchining yoshi, yutuklaridan boglik ukuv va jinsi va ogirligi foydalanish; (yoki) ilmiy yuzasidan turli xil - tanlangan sport manbalarni ukish nuktai nazar va (yoki) karashlarni urganish turi muammolari yuzasidan tadkikotlar olib borish Central Asian Research Journal For Interdisciplinary Studies (CARJIS) ISSN (online): - ukuvchi- - mening - sport

sportchilar bilan ishtirokimsiz maktablarida ishlashda va (yoki) sportchilarni ukuvchi-sportchilar ularni nafakat jismoniy tayyorgarligining H № s musobakalarga sifatlarni (kuch, barcha yosh i© texnik, taktik va tezkorlik, guruxlari i psixologik chakkonlik, boskichlarida 's PJ tayyorlashda yangi egiluvchanlik, ukitish usullari Ä usullarni uylab chidamlilik) va shakllarining (YA 03 topish; tarbiyalash, balki uzviyligini = - sport musobaka oldi, ta’minlash, 03 H maktablarida musobaka, tanlangan sport = ft ukuvchi-sportchilar musobakadan keyingi turi kesimida tayyorgarligining jarayonlarda akliy ukuvchi- CJ X ft H barcha yosh guruxlari (IQ) va emotsional sportchilarni boskichlarida ukuv- (EQ) intellekti jins va vazn mashgulotlarini darajasini kuzatish; xususiyatlariga olib borish - sportchi-ukuvchiga individual yondashuv usullarini izlash kura ukitishning samarali usullarini izlab topish - texnik direktor, - nima uchun - sport soxasiga seleksiyachi, sport odamlarning oid marketing agenti va bukmeker professional tadkikotlarini sifatida faoliyat sportdagi u yoki bu olib borish va yuritish; xizmatlarga xak ularning r O - sport biznesida tulashlarini natijalarini uz ы r i foyda aniklash; faoliyatida i 1© keltiradigan - karorlar kabul kullash; <YA T sifatli usullarni kilishda mutlok - uz biznesini uylab topish mustakillik va tashkil etish ularni amalga orkali daromad oshirishda egasi bulish va mas’uliyatni uz yukori sifatli zimmasiga olish bukmekerlik xizmatlarini taklif etish

1-keys. Sportchilardan biri muntazam ravishda sport maktabida ichki tartib-intizomni buzib, boshka sportchi-o‘quvchilarga nisbatan o‘zini agressiv munosabatini namoyish etib kelmokda. Sizga ma’lumki ushbu sportchi-o‘quvchining oilasida muammolar, shu jumladan, iqtisodiy muammolar mavjud. Boshqa sportchi-o‘quvchilar (ularning ota onalari ham) o‘quv-mashq mashg‘ulotlari va o‘quv-mashq yig‘inlari jarayoniga xalaqit berayotgan sportchi-o‘quvchining sport maktabidan haydalishini talab qilmokdalar. Siz qanday yo‘l tutasiz?

2-keys. Sportchi-ukuvchilar sizning yoningizga trener-ukituvchining axloksizligidan shikoyat kilib kelmokdalar. Trener-ukituvchi uz navbatida xolat yuzasidan sportchi-ukuvchilar uning talablarini bajarmayotganliklarini sabab kilib kursatmokda. Siz ushbu mutaxassis uz sport turini yaxshi bilishini, lekin talablar(sport yuklamasi)ni yukori kuyib, ularning bajarilishini talab kilishga moyilligini bilasiz. Vaziyatni tugrilash uchun siz kanday yul tutasiz?

Psixologik tadkikotlardan ma’lum bulishicha, boshkaruvga oid muammolar xal kilinayotganda, unda kim va kay darajada ishtirok etishini, ya’ni ishtirokchilarning roli tushunish juda muxim xisoblanadi.

Birinchi keys tizimli xal etilishi talab kilinadi - chunki unda bir necha muammo korishib ketgan: tarbiyasi ogir sportchi-ukuvchi bilan etarli ish olib borilmagani (sportchi-ukuvchi uzini boshkacha tutishi uchun sport maktabi nima kila oladi); sportchi-ukuvchilarning bir-birlariga sabrsiz va sport maktabiga istemolchilik munosabati; sport maktabi va ijtimoiy xizmatlarning birgalikdagi xarakati. Har kanday xolatda xam sport maktabi direktori sportchi-ukuvchilar xukuklarining poymol kilinishiga yul kuymasligi zarur.

Ikkinchi keys boshkaruvchining xususiy muammosini aks ettiradi -trener-ukituvchi va (yoki) sportchi-ukuvchilar uning karorlariga ta’sir utkazishlari (manipulyasiya) xakida. Bu erda, birinchi vaziyatdan farkli, kollegial karor kabul kilinishi maksadga muvofik - sport maktabi direktori sportchi-ukuvchilar va trener-ukituvchi urtasida ijtimoiy kontrakt tuzilishida vositachi bulishi lozim.

Muxtaram sinaluvchi, vazifalar bajarilgach, kuyidagi savollarga uzingiz uchun javob bering.

1) Boshkaruvga oid muammolarni xal kilish sizga yokdimi?

2) Nima kulingizdan keldi-yu, kaerda kiynaldingiz?

3) Boshkaruv muammolarini xal kilish turli odamlar kizikishlariga ta’sir kilishini doim yodingizda tutdingizmi?

1. Birinchi vaziyatda mas’uliyat sportchi-ukuvchilar buynida emas, balki sport maktabi trener-ukituvchilari va (yoki) mutaxasislarida bulib, ular professionallar komandasi bulib ikki yunalishda: muammolarni xal kilish va bunday vaziyatlarni oldini olish (profilaktika kilish) ustida tinimsiz ishlashlari zarur.

2. Ikkinchi vaziyatda ikkala taraf xam sport maktabi direktori xech kimning yonini olmay, ukuv-mashk mashgulotlari va (yoki) ukuv-mashk yiginlari jarayoniga zarar etkazmaslikni uylayotganini tushunishlari lozim.

Ommaviy sportni rivojlantirish, birinchi navbatda, ta’lim muassasalarida va potensial ishtirokchilarning yashash joylarida sanoatni modernizatsiya qilishning asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida tanlanishiga olib keldi. Fikrimizcha, ushbu yo‘nalish doirasida va qayd etilgan vazifalar qatorida jismoniy madaniyat va dam olish hamda sport-ko‘ngilochar tadbirlarni tashkil etish va o‘tkazish bo‘yicha ishlarni optimallashtirish qonuniydir. O‘z navbatida, belgilangan faoliyat mazmunini rejalashtirish quyidagilarga oid dolzarb ma’lumotlarga asoslanishi

kerak. Tadqiqotni o‘tkazish uchun so‘rovnoma ishlab chiqildi, uning savollariga javoblar umuman shaharda o‘tkaziladigan jismoniy tarbiya va sport tadbirlari, fuqarolarning jismoniy tarbiya va sport hayotiga jalb qilish darajasi to‘g‘risida jamoatchilik fikri, jismoniy dam olishning hayotlari uchun ahamiyati haqida. So‘rovda respondentlarning ikkita asosiy guruhi ishtirok etdi: talabalar (o‘rta maktab o‘quvchilari, kollej va universitet talabalari) va kattalar aholisi (ham ishlayotgan, ham nafaqaga chiqqan**)** jami 200 kishi. Tahlil qilganda olingan natijalar, agar kerak bo‘lsa, javoblar ham respondentlarning jinsiga qarab guruhlangan. So‘rov natijalarini qayta ishlash va tahlil qilish quyidagi xulosalarni chiqarishga imkon berdi. Respondentlarning yarmidan ko‘pi (85%) shaharning o‘ziga xos sport an’analari, shu jumladan jismoniy tarbiya va sport tadbirlari bilan bog‘liq an’analariga ega ekanligiga aminlar. Birinchidan, futbol, kurash va boshqalar bo‘yicha turli darajadagi musobaqalar. bunday an’analar orasida nomlangan. Bundan tashqari, shaharliklar 10-15 yil davomida sportchilarning namoyishlari shahar va respublika bayramlarining majburiy elementi bo‘lganligini esladilar. Ta’lim tashkilotlari talabalari orasidan kelgan respondentlar ta’lim muassasalarida (asosan kollej va oliy o‘quv yurtlarida) an’anaviy tarzda o‘tkaziladigan "Salomatlik kunlari" ni ham atashdi.

SHunday qilib, jismoniy tarbiya va sport bilan shug‘ullanadigan fuqarolarning **22%,** har oyda kamida bir marta, sport faoliyatiga jalb qilingan deb hisoblanishi mumkin. SHu bilan birga, muntazam ravishda jismoniy mashqlar bilan shug‘ullanadigan respondentlarning **8% haftasiga** kamida **2-3 marta** jismoniy mashqlar bilan shug‘ullanadi.

Bizning fikrimizcha, haftada kamida bir marta rejimda sport faoliyati bilan shug‘ullanadigan respondentlarning **14 foizi** jismoniy tarbiya va dam olish tadbirlarining doimiy faol ishtirokchilariga tegishli bo‘lishi kerak. Faol, epizodik bo‘lsa ham, jismoniy tarbiya va sport tadbirlarida ishtirok etish respondentlarning 40 foiziga xosdir. Ulardan 18% doimiy faol ishtirokchilardir. Ko‘rinib turibdiki, respondentlar orasida jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining 70% ishtirokchilarini nafaqat televizorda tomosha qilish, balki muxlis sifatida qatnashadiganlarni ajratish mumkin. Haftada kamida bir marta jismoniy tarbiya va sport tadbirlarida qatnashadigan respondentlarning **18 foizi** ushbu turdagi faoliyatning doimiy passiv ishtirokchilari deb hisoblanishi mumkin, ammo ob’ektiv omillarni hisobga olgan holda (tashkil etilgan jismoniy tarbiya va sport tadbirlari soni va ularning chastotasi) biz tashriflarning chastotasini kamida bir marta ko‘rib chiqamiz. Passiv ishtirok etish ko‘rsatkichi sifatida: **bunday respondentlar-39%.** Qanday bo‘lmasin, ushbu natijalarni sport faoliyati bilan bog‘liq o‘xshash ma’lumotlarga qaraganda ancha yuqori deb hisoblash mumkin.

SHuni ta’kidlash kerakki, jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining doimiy faol ishtirokchilari **(18%)** va doimiy passiv ishtirokchilari **(39%)** deb tasniflangan respondentlarning tarkibini tahlil qilib, biz ularning ikkalasiga ham tegishli bo‘lganlarni aniqladik. Bunday respondentlarning 25,7% bor edi. SHubhasiz, shahar aholisi asosan ommaviy axborot vositalarida jismoniy tarbiya va sport tadbirlari, jismoniy tarbiya va sportga qiziqish bildirmoqda. Va bu jihatdan eng mashhur ommaviy axborot vositalari televizor va internetdir: respondentlarning atigi 6 foizi "Sport-Ekspress" gazetasini muntazam ravishda o‘qiydi va respondentlarning **45 foizi** turli xil chastotali sport televizion dasturlarini tomosha qilishadi (ommaviy axborot vositalarini ular uchun muhim sport manbalari sifatida qayd etganlar orasidan). Respondentlarning atigi 4 foizi sport jamiyatlarining a’zolari-ularning barchasi professional sportchilar yoki murabbiylardir. Tashrif buyurganlar orasida jismoniy tarbiya va sport tadbirlarini mahalliy va mintaqaviy musobaqalar **(47%),** so‘ngra milliy **(31%)** va xalqaro **(17%)** olib boradi. Futbol **(33%),** kurash

(30%) va gandbol **(17%)** eng mashhur tomoshabin sport turlaridan biri edi. Respondentlarning **23,4 foizi** ommaviy axborot vositalarini jismoniy tarbiya va sport haqida asosiy ma'lumot manbai deb atashdi. Bu jihatdan respondentlarning aksariyati do'stlari, tanishlari, qarindoshlari **(38,5%),** keyin reklama va tashviqotning ochiq shakllari **(22,3%)** fikriga asoslanadi. Targ'ibotning mavjud og'zaki shakllari shu nuqtai nazardan eng kam samaradorlikka ega **(15,8%).**

Anketa savoliga javob "agar siz jismoniy madaniyat va faol dam olishni mashq qilsangiz, bunga nima undaydi?" bu bizga jismoniy madaniyat va faol dam olish fuqarolarning aksariyati uchun an'anaviy dam olish turlariga tegishli emasligini ta'kidlashga imkon beradi: respondentlarning 64,6 foizi bunday dam olish bilan shug'ullanmasliklarini ta'kidladilar. SHu bilan birga, ommaviy axborot vositalarida sport faoliyati va faol dam olishni targ'ib qilish, sog'lom turmush tarzi respondentlarning atigi **8,7 foiziga** ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ya'ni ommaviy axborot vositalarini fuqarolar uchun jismoniy tarbiya va sport haqida asosiy ma'lumot manbalari deb atash mumkin emas. Fuqarolarning faol dam olish ko'rsatkichi bo'yicha jismoniy tarbiya va sport tashviqot (uning barcha shakllarini) umumiy samaradorligi respondentlarning sport faoliyati ba'zi o'z imtiyozlarni va an'analari **(12,3%),** ta'lim muassasalarida ta'lim ishlari **(7,5%)** va rag'batlantirdi, deb aslida tomonidan hukm qilinishi mumkin ishda **(4,3%)** (qolgan 2,6% respondentlar "boshqa" javobini tanladilar, ammo uni oshkor qilmadilar).

Respondentlarning jismoniy tarbiya va sport tadbirlariga qatnashmasligining sabablari orasida eng ko'p tarqalganlari: vaqt etishmasligi **(39%),** ma'lumot etishmasligi **(30%),** qiziqishning etishmasligi **(23%).** YAna **20%** chiptalarning yuqori narxiga ishora qildi.

Respondentlarning aksariyati (86%) muntazam jismoniy tarbiya va sportga bo'lgan ehtiyojni, shu jumladan hayot muvaffaqiyatini belgilaydigan farovonlik omili **(80%)** sifatida tan olishlari muhimdir. **Biroq, fuqarolarni jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanishga amaliy jalb qilish, ayniqsa, katta yoshdagi aholi orasida ancha past.** SHunday qilib, maktablar va kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilari nafaqat majburiy darslarga, balki bo'limlarga, shuningdek turli klublarga **(25%)** qatnaydilar, kattalar esa ba'zan ertalabki mashqlarni eng yaxshi **(19%)** bajaradilar. Umuman olganda, fuqarolarning jismoniy faoliyati natijalari quyidagicha: **50%** ertalabki gimnastika bilan umuman shug'ullanmaydi yoki uni tartibsiz bajaradi; **17,5%** do'stlari bilan o'z-o'zidan sport bilan shug'ullanadi; 32,7% sog'lomlashtirish bo'limlariga (suzish havzasi , aerobika va hokazo), sport klublariga, shu jumladan o'qish, ish va / yoki yashash joyida; **14,6% -** piyoda sayohatlarga, tabiatga boring. SHunday qilib, so'rovnomada taklif qilingan yuqorida aytib o'tilgan sport faoliyatining har qanday shakllarini tanlagan respondentlarning 50% haqli ravishda jismoniy tarbiya va sport faoliyatining faol ishtirokchilariga tegishli bo'lishi mumkin. SHu bilan birga, tegishli variantlarda "muntazam ravishda" bandini tanlagan respondentlarning **32,4%** muntazam ishtirokchilarga tegishli - bu jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanadigan odamlar, hatto hammasi bo'lmasa ham - uning uyushgan shakllarida mavjuddir. Jismoniy tarbiya va sportning eng ko'p uchraydigan sportlari quyidagilardir: "ko'rsatkichni yaxshilash" zarurati **(27,9%),** harakatga bo'lgan ehtiyoj **(27,5%),** mushaklar tonusining oshishi **(24,6%),** umuman jismoniy tayyorgarlikning oshishi **(22,5%),** jismoniy kuchning rivojlanishi **(19,2%,** asosan erkaklar), faol dam olish va do'stlar bilan muloqot **(14,2% va 11,7%,** o'z navbatida, asosan bolalar va yoshlar), kuch tiklash uchun **(12,9%,** asosan kattalar), yaxshi sport natijalarga erishish uchun (**7,1%,** sportchilar). Jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanish uchun odatiy "to'siq" vaqt etishmasligi edi **(51,6%).** Ikkinchi o'rinda istakning etishmasligi **(16,1%),** so'ngra yashash joyi yaqinidagi sport anjomlari **(12,6%)** va sport

inshootlarining etishmasligi **(11,2%).** SHuningdek, respondentlarning **8,1%** jismoniy tarbiya va sportga ruxsat bermaydi; **7,6%** qanday boshlashni bilmaydi; **4,9%** darslarga qiziqmaydi; **3,1%** bunda hech qanday foyda ko‘rmaydi. SHahar sport muassasalari faoliyatini baholash natijalariga ko‘ra, eng ommabop sport inshootlari suzish havzalari bo‘lib, respondentlarning **60%** turli chastotalarda tashrif buyurishadi; tashrif buyuruvchilarning **43,3%** o‘z ishlaridan juda mamnun. Stadionlar va sport maydonchalari mashhurlik bo‘yicha ikkinchi o‘rinda turadi **(41%),** ammo ko‘pchilik iste’molchilar o‘z ishlaridan qoniqishmaydi. Respondentlarning uchdan bir qismi bo‘limlarda qatnashadi va jismoniy tarbiya va sog‘liqni saqlash klublari (shakllantirish, gimnastika, sport gimnastikasi va boshqalar) ishidan mamnun. So‘rovning eng muhim vazifasi qaysi ijtimoiy agentlar (shaxslar, davlat muassasalari) fuqarolarning sport va jismoniy madaniyatga, shu jumladan jismoniy tarbiya va sport tadbirlariga bo‘lgan munosabatining o‘zgarishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi mumkinligini aniqlash edi. Fuqarolar bu masalada ustunlikni do‘stlari va tanishlari **(60%),** qarindoshlari (55%) ga berishadi. Ammo ommaviy axborot vositalari, ta’lim muassasalari va jismoniy tarbiya va sportni boshqarish muassasalarining ushbu yo‘nalishdagi ishlarini joriy tashkil etish bilan ishi ta’sir agentlari sifatida kam tan olingan **(8%, 18%, 5%).**

SHaharda jismoniy tarbiya va sport ishlarini faollashtirish bo‘yicha ustuvor chora-tadbirlar qatorida respondentlarning yarmidan ko‘pi jismoniy tarbiya va sport muassasalari xizmatlari narxlarini pasaytirish zarurligini ta’kidlaydilar. Respondentlarning 49,4 foizi mavjud sport majmualarini zarur jihozlar bilan ta’minlash, ularning moddiy bazasini yaxshilashdan chiqish yo‘lini ko‘rmoqda va 40,6% fuqarolar sport va sport aloqalarini kengaytirishni, keng doiradagi fuqarolarning (nafaqat sportchilar, balki jismoniy tarbiya talabalari) yangi sport va jismoniy tarbiya bilan shug‘ullanishini soddalashtirishni taklif qilmoqdalar muassasalar, tashkiliy bo‘limlar. **59%** aholini xabardor qilish uchun yanada faol ish talab etiladi, deb hisoblaydi. SHuni ta’kidlash kerakki, jismoniy faollik, faol dam olish va sog‘lom turmush tarzi bilan bog‘liq ma’rifiy va targ‘ibot ishlari maqsadli va uyushgan holda, birinchi navbatda ommaviy axborot vositalari va ta’lim muassasalari orqali, davlat boshqaruvi organlari (shu jumladan, asosan, davlat boshqaruvi organlari rahbarligida) amalga oshirilishi mumkin (va kerak) jismoniy madaniyat va sport). Biroq, so‘rovnomaga berilgan javoblar shuni ko‘rsatadiki, fuqarolarning **31 foizi** ushbu sub’ektlarning ishini aholining jismoniy faollikka bo‘lgan motivatsiyasini oshirish omili sifatida tan olmaydilar; **67% -** ushbu tashkilotlarning ishini optimallashtirish zarurligini ko‘radi.

Jismoniy tarbiya va sportning mavjud targ‘iboti, faol dam olish, ommaviy axborot vositalarida, ta’lim muassasalarida, ishda va hokazolarda qanday amalga oshirilganligi to‘g‘risida aniq savolga javoblar, fuqarolarning jismoniy tarbiya, sport, faol dam olish va hokazolarga bo‘lgan munosabatiga ta’sir qiladi, ushbu ta’sirning ahamiyatsizligini ko‘rsating: "etarli darajada ta’sir qiladi" va "kuchli ta’sir" javob variantlari respondentlarning atigi **27,2%** tomonidan tanlangan. Javoblarni tanlagan respondentlarning aksariyati" ta’sir qilishdan ko‘ra ta’sir qilmaydi "va" ta’sir qilishdan ko‘ra ta’sir qilmaydi", bu ta’sirni neytral deb hisoblaydi **(25,9%).** Qolgan **46,9%** deyarli hech qanday ta’sir ko‘rsatmaydi. YUqoridagilar respondentlarning darajani baholash natijalari asosida olingan o‘rtacha ballar bilan ham tasdiqlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

I.O‘zbekiston Respublikasi qonunlari

1.O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi - T.: Adolat, 2018.

2.O‘zbekiston Respublikasining qonuni “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuniga o‘zgartishlar va qo‘shimchalar kiritish haqida (1992 yil 14 yanvarda qonun qabul qilingan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy majlisining axborotnomasi, 2000 y., 5-6-son, 147-modda; O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2005 y., 37-38-son, 277-modda, 2015 yil 5 sentyabr, 8-bob, 47 modda, 2017 yil 27 may, 4-modda, 8 modda).

II.Prezidentimizning farmonlari va qarorlari

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 3 iyundagi PQ 3031-sonli “Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.

8.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 30 oktyabrdagi PF-6099-son Farmoni.

9.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 6 apreldagi PF-6199-sonli “Turizm, sport va madaniy meros sohalarida davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi Farmoni.

10.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 3 noyabrdagi PQ-414 sonli “Jismoniy tarbiya va sport sohasida kadrlarni tayyorlash hamda ilmiy tadqiqotlar tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori.